

w-album 7

2009

Turun Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura ry
Hyönteiskerho

Brachyopa zhelochovtsevi Mutin, 1998
Euroopasta ja muita lisäyksiä Suomen
kukkakärpäsfaunaan (Diptera, Syrphidae)

Antti Haarto & Sakari Kerppola

w-album

7 (2009)

ISSN 1795-665X

ISSN 1795-6668

ISBN 978-952-5793-02-4 (nid.)

ISBN 978-952-5793-03-1 (PDF)

w-album on hyönteistieteellinen verkkojulkaisuna ilmestyvä lehti, jossa julkaistaan laajahkoja paikallisfaunistisia hyönteisselvityksiä. Lehden pääasiallinen julkaisukieli on suomi. Lehti ilmestyy epäsäännöllisesti sen julkaisualaan sopivien artikkelien tarjonnasta riippuen.

Julkaisija: Turun Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura, Hyönteiskerho
Publisher: Entomological Club of the Zoological and Botanical Society of Turku, Finland

Toimitus/Editors: Veli-Matti Mukkala
veli-matti.mukkala@perkinelmer.com

Antti Haarto
antti.haarto@turkuamk.fi

Käsikirjoitukset lähetetään sähköpostitse toimitukseen rtf-muodossa. Ennen julkaisemista käsikirjoitukset läpikäyvät asiantuntijatarkastuksen. Kirjoittajat vastaavat kielentarkastuksesta.

Manuscripts should be submitted to the editors as e-mail attachments in rtf-format. The manuscripts are reviewed by referees before publishing. The author(s) are responsible for the quality of the language.

Julkaisutapa: pdf-muodossa osoitteessa org.utu.fi/harrastus/TEKS/w-album/
Publication: in pdf-format at address org.utu.fi/harrastus/TEKS/w-album/

Lehden nimi, w-album, pohjautuu hyönteiskerhon logoon, joka on Ari Karhilahden tyyllitteleämä jalavanopsasiipi (*Satyrium w-album*).

***Brachyopa zhelochovtsevi* Mutin, 1998 Euroopasta ja muita lisäyksiä Suomen kukkakärpäsfaunaan (Diptera, Syrphidae)**

Antti Haarto¹ & Sakari Kerppola²

¹Kaukonpuistotie 43, 23120 Mietoinen; e-mail: antti.haarto@turkuamk.fi

ja Eläinmuseo, 20014 Turun yliopisto

²Hiihtomäentie 44 A 6, 00800 Helsinki; e-mail: sakari.kerppola@helsinki.fi

Haarto, A. & Kerppola, S. 2009: *Brachyopa zhelochovtsevi* Mutin, 1998 Euroopasta ja muita lisäyksiä Suomen kukkakärpäsfaunaan (Diptera, Syrphidae). – w-album (7) 2009, 3-11.

Received 15.1.2009, accepted 11.2.2009

Lyhennelmä. Vuoden 2008 aikana Suomesta on löydetty neljä uutta kukkakärpäslajia, *Sphaerophoria pallidula* Mutin, 1999, *Melanogaster parumplicata* (Loew, 1840), *Heringia latitarsis* (Egger, 1865) sekä *Brachyopa zhelochovtsevi* Mutin, 1998, joka on myös Euroopalle uusi laji. Lajeja *B. zhelochovtsevi* ja *S. pallidula* ei ole esitetty kirjassa ”Suomen kukkakärpäset ja lähialueiden lajeja”, joten täydennetty osittainen määrittyskaava suvuista *Brachyopa* Meigen, 1822 ja *Sphaerophoria* Lepeletier & Serville, 1828 esitetään. Uusista lajeista kerrotaan tuntomerkeistä, elintavoista, esiintymisestä Suomessa, yleislevinneisyydestä ja uhanalaisuudesta.

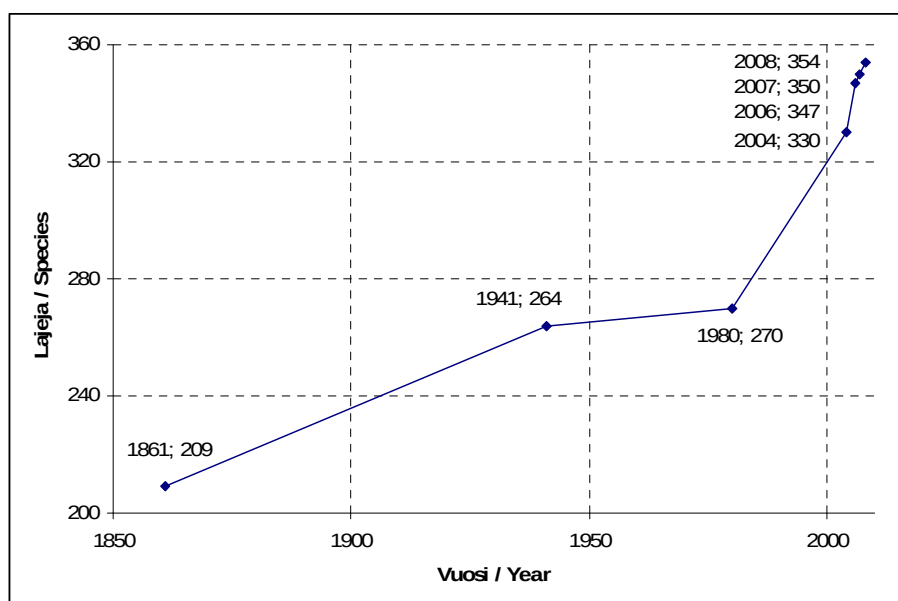
***Brachyopa zhelochovtsevi* Mutin, 1998 from Europe and other additions to the fauna of Finnish hoverflies (Diptera, Syrphidae)**

Abstract. During the year 2008 four new species of hoverflies were found in Finland. These species are *Sphaerophoria pallidula* Mutin, 1999, *Melanogaster parumplicata* (Loew, 1840), *Heringia latitarsis* (Egger, 1865) and *Brachyopa zhelochovtsevi* Mutin, 1998. The species *B. zhelochovtsevi* is also new to Europe. Species *S. pallidula* and *B. zhelochovtsevi* are missing from the publication, ‘Finnish Hoverflies and some species in adjacent countries’. Therefore, extended supplementary keys to the genera *Brachyopa* Meigen, 1822 and *Sphaerophoria* Lepeletier & Serville, 1828 are presented. Information about the identification, ecology, abundance, distributional range and threatenedness of these new species is presented here in Finnish only.

1. Johdanto

Kaksisiipisten, kärpästen ja sääskien, tutkimuksella on Suomessa ollut pitkät perinteet. Suomen kärpäksistä julkaistiin jo vuonna 1861 ensimmäinen lajiluettelo, johon sisältyi 209 kukkakärpäslajia (Bonsdorff 1861). Seuraavassa vuonna 1941 ilmestyneessä kaksisiipisten lajiluettelossa kukkakärpäsiä oli jo 264 laji (Frey et al. 1941), mutta vuonna 1980 julkaistussa lajiluettelossa määrä oli kasvanut vain 270 lajiin (Hackman 1980). Aktiivisten kukkakärpästen harrastajien määrän kasvu 1990-luvun lopulla ja 2000-luvulla alkanut valmisteleva tutkimus ensimmäistä suomenkielistä kukkakärpäskirjaa

varten aiheutti voimakasta lisäystä Suomen kukkakärpäslajiston tuntemuksessa. Seuraavassa kukkakärpästen lajiluettelossa vuonna 2004 Suomesta tunnettiin jo 330 laji (Haarto & Kerppola 2004). Kirja, Suomen kukkakärpäset ja lähialueiden lajeja (Haarto & Kerppola 2007a), julkaistiin Suomen ympäristöministeriön PUTTE-ohjelman (Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma) rahoittamana maaliskuussa 2007 (Juslén et al. 2008), jolloin Suomesta tunnettiin jo 347 kukkakärpäslajia. Kirjan julkaisemisen jälkeen lajimäärä oli noussut 350 lajiin, kun Suomesta oli ilmoitettu kolme uutta kukkakärpäslajia (Haarto & Kerppola 2007b).

Kuva 1. Kukkakärpästen lajimäärän kehitys Suomessa.

Nyt ilmoitetaan yksi Euroopalle uusi laji, *Brachyopa zhelochovtsevi* Mutin, 1998, sekä kolme muuta Suomelle uutta lajia, *Sphaerophoria pallidula* Mutin, 1999, *Melanogaster parumplicata* (Loew, 1840) ja *Heringia latitarsis* (Egger, 1865). Vuoden 2008 jälkeen Suomesta tunnetaan siis 354 kukkakärpäslajia. Lajimäärän kehitys on esitetty kuvassa 1. Se viittaa siihen, että Suomesta tullaan löytämään vielä useita uusia lajeja.

Uusista lajeista mahdollisesti eteläisiä tulokkaita ovat *M. parumplicata* ja *H. latitarsis*. Lajit *B. zhelochovtsevi* ja *S. pallidula* edustavat mahdollisesti idästä leviäviä tai harvinaisia paikallisia lajeja. Molemmat lajit on kuvattu Itä-Siperiasta Amurin ja Magadanin alueilta. *S. pallidula* tunnetaan aikaisemmin myös Ruotsista, Luleå Lappmark (Bartsch 2008).

Koska lajit *B. zhelochovtsevi* ja *S. pallidula* puuttuvat kirjasta ”Suomen kukkakärpäset ja lähialueiden lajeja”, niin tässä artikkelissa esitetään osittain täydennetyt kuvitetut määrittyskaavat suvuista *Sphaerophoria* Lepeletier & Serville, 1828 ja *Brachyopa* Meigen, 1822. Tyylin yhtenäisyyden vuoksi kerrotaan lajien tuntomerkeistä, elintavoista, esiintymisestä Suomessa, yleislevinneisyydestä ja

uhanalaisuudesta kuten kirjassa. Myös kaikkien neljän uuden lajin levinneisyyskartat Suomesta esitetään. Määrittyskaavojen kuvien numeroinnit ovat myös kirjan mukaiset.

2. Suomelle uusista lajeista

Brachyopa zhelochovtsevi

Mutin, 1998

Amurinmahlanen

Kb: Ilomantsi, Tapionaho (6981:3728), 25.6.2008, ♂, A. Haarto leg., det. & coll. (Kuva: Antti Haarto ©)

Tuntomerkit

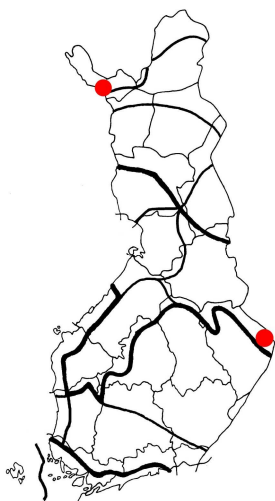
6-8 mm. Laji kuuluu samaan ryhmään lajien *B. testaea* (Fallén, 1817) ja *B. obscura* Thompson & Torp, 1982 kanssa. *B. zhelochovtsevi* eroaa lähilajeistaan tuntosarven 3. jaokkeen suuremmalla aistikuopalla ja voimakkaammin pidentyneellä naaman alaosalla. Muita hyviä tuntomerkkejä ovat yleensä lyhyet aristan karvat ja anepisternumin takaosan mustat sukaset. Tuntomerkit lajien välillä ovat osittain päällekkäisiä ja siksi koiraat on syytä varmistaa genitaaleista.

Elintavat

Suomalaiset yksilöt on saatu kesäkuun lopulla ja heinäkuun alkupuoliskolla. Lentoaika saattaa olla kesäkuun alusta heinäkuun puoliväliin. Lajin toukkaa ei tunneta, mutta yksi suomalaisista yksilöistä saatiin vanhasta metsästä, jossa oli runsaasti kaatuneita kuusia, koivuja ja haapoja.

Esiintyminen Suomessa

Hyvin harvinainen, 100 frp. Lajista tunnetaan Suomesta kuvan koiraan lisäksi kolme koirasta, joiden löytötiedot ovat seuraavat: *Kb*: Ilomantsi, Koivusuo (69950:37208), 24.6.2008, ♂, I. Kakko leg. & coll., *Kb*: Ilomantsi, Koivusuo (69951:37224), 29.6.2008, ♂, I. Kakko leg. & coll., ja *Le*: Enontekiö, ♂, R. Frey leg., vaalean vihreä etiketti 4307 (13.7.1911, Muoniojoen varsi Palojoensuun ja Kuttasen välissä), coll. Finnish Museum of Natural History. A. Haarto on määrittänyt kaikki yksilöt.

Kartta 1. Lajin *Brachyopa zhelochovtsevi* levinneisyys Suomessa.

Yleislevinneisyys

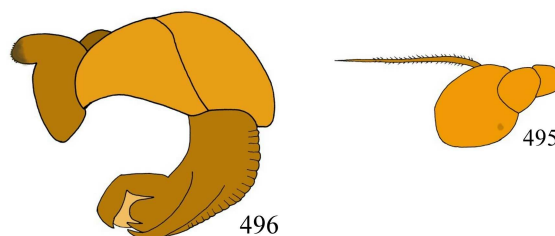
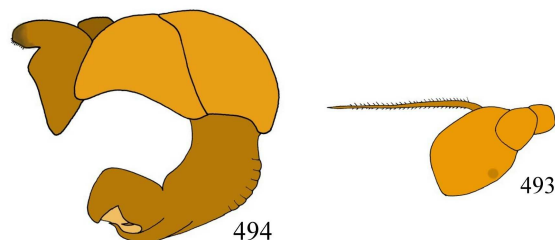
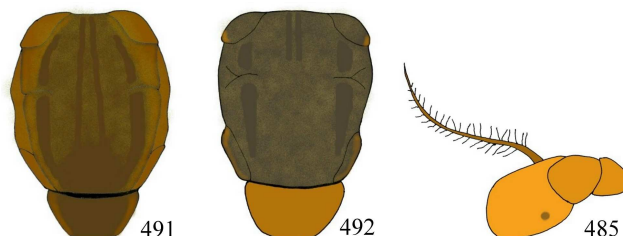
Valeri Mutin on kuvannut lajin Venäjän kaukoidästä Khabarovskin, Amurin ja Magadanin alueilta (Mutin 1998). Lajin ainoat muut löytöpaikat ovat Suomessa.

Uhanalaisuus

Puutteellisesti tunnettu DD.

Täydennetty osittainen määrittyskaava sukuun *BRACHYOPA* Meigen, 1822

- 1a** Selkä ainakin sivuilta selvästi vaalea, punertavan ruskea (kuva 491). → 2
1b Selkä kokonaan tumma, väriltään sinertävän harmaasta mustaan, mutta postalar callus ja humerus voivat olla vaaleampia (kuva 492). → 6

- 2a** Katepisternumin yläosassa pitkiä ohuita karvoja. → 3
2b Katepisternumin yläosa karvaton. → 5
3a Arista pitkäkarvainen ja karvojen pituus useita aristan paksuuksia (kuva 485). Pään sivuprofiili selvästi korkeuttaan pitempi. Anepisternumin takaosassa mustia sukasia. Keskiruumis päältä yleensä vaalea, punertavan ruskea. *Brachyopa vittata* Zetterstedt, 1843
3b Arista lyhytkarvainen ja karvojen pituus korkeintaan kaksi aristan paksuutta (kuvat 493 ja 495). Pään sivuprofiili korkeuttaan lyhyempi. Anepisternumin takaosassa yleensä vain vaaleita karvoja. Keskiruumis päältä tumman ruskea. → 4
4a Tuntosarven 3. jaokkeen suurehko aistikuoppa sijaitsee halkaisijaansa lähempänä 3. jaokkeen alareunasta (kuva 493). Koiraan genitaaleissa hypandriumien kärjessä lingula pitkä (kuva 494). [*Brachyopa panzeri* Goeffe, 1945]

- 4b** Tuntosarven 3. jaokkeen pienehkö aistikuoppa sijaitsee halkaisijaansa kauempana jaokkeen alareunasta (kuva 495). Koiraan genitaaleissa hypandriumın kärjessä lingula lyhyt (kuva 496).

Brachyopa dorsata Zetterstedt, 1837

- 5a** Tuntosarven 3. jaokkeessa suuri aistikuoppa (kuva 710). Pisimpien aristan karvojen pituus 2-3 aristan tyven paksuutta (kuva 710). Naaman alaosa voimakkaasti pidentynyt, suhde A:B yli 0,50 (kuva 711). Anepisternumin takaosassa mustia sukasia. Takaruumiin keskellä yleensä heikko tumma pitkittäisjuova. Koiraan genitaaleissa hypandriumın tyvi paksu ja uurteinen (kuva 712) ja lingula lyhyempi kuin sivukiilat (kuva 713). Naaraan takaruumis selvästi leveyttään pitempi.

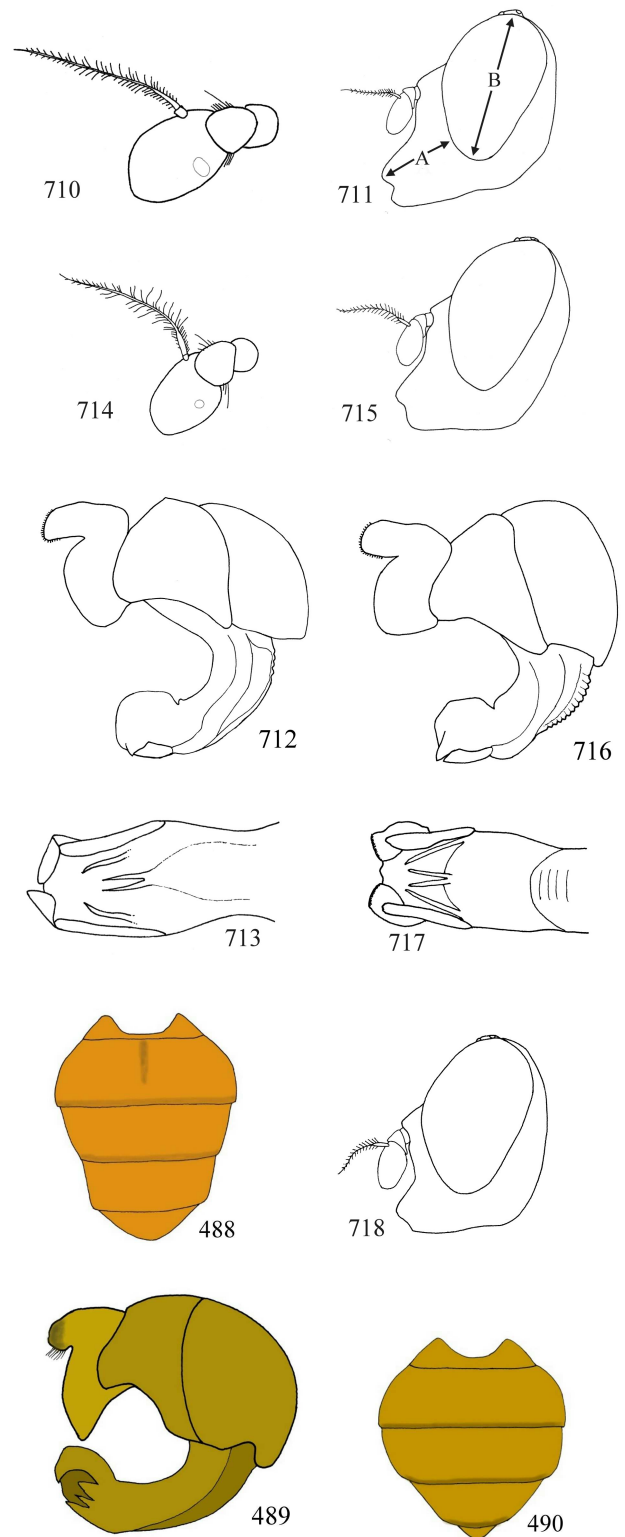
Brachyopa zhelochovtsevi Mutin, 1998

- 5b** Tuntosarven 3. jaokkeessa pieni aistikuoppa (kuva 714). Pisimpien aristan karvojen pituus 3-4 aristan tyven paksuutta (kuva 714). Naaman alaosa selvästi pidentynyt, suhde A:B alle 0,45 (kuva 715). Anepisternumin takaosassa yleensä vain vaaleita karvoja. Takaruumiin keskellä yleensä selvä tumma pitkittäisjuova. Koiraan genitaaleissa hypandriumın tyvi paksu ja uurteinen (kuva 716) ja lingula yhtä pitkä kuin sivukiilat (kuva 717). Naaraan takaruumis selvästi leveyttään pitempi (kuva 488).

Brachyopa testacea (Fallén, 1817)

- 5c** Tuntosarven 3. jaokkeessa pieni aistikuoppa. Pisimpien aristan karvojen pituus 2,5-3,5 aristan tyven paksuutta. Naaman alaosa heikosti pidentynyt, suhde A:B alle 0,40 (kuva 718). Anepisternumin takaosassa yleensä mustia sukasia. Takaruumiin keskeltä puuttuu tumma pitkittäisjuova. Koiraan genitaaleissa hypandriumın tyvi ohut ja ilman uurteita (kuva 489). Naaraan takaruumis lähes pyöreä (kuva 490).

Brachyopa obscura Thompson & Torp, 1982

Extended supplementary key to genus

BRACHYOPA Meigen, 1822

Based on 'Finnish Hoverflies and some species in adjacent countries' (Haarto & Kerppola 2007a)

- 1a** Scutum distinctly light reddish brown at least laterally (Fig. 491). → 2
1b Scutum entirely dark, from bluish grey to black, but postalar callus and humerus sometimes lighter (Fig. 492). → 6
2a Upper part of katepisternum with long thin hairs. → 3
2b Upper part of katepisternum bare. → 5

- 3a** Arista plumose. Aristal hairs several times as long as width of arista (Fig. 485). Head in profile distinctly longer than its height. Posterior part of anepisternum with black bristles. Thorax light reddish brown.

Brachyopa vittata Zetterstedt, 1843

3b Arista short pubescent. Aristal hairs at most twice as long as width of arista (Fig. 493 and Fig. 495). Head in profile shorter than its height. Posterior part of anepisternum usually only with pale hairs. Central part of thorax dark brown. → **4**

4a 3rd antennal segment with a larger sensory pit. Distance of sensory pit from lower margin of segment shorter than diameter of pit (Fig. 493). Male: Lingula long at tip of hypandrium (Fig. 494).

[*Brachyopa panzeri* Goeffe, 1945]

4b 3rd antennal segment with a smallish sensory pit. Distance of sensory pit from lower margin of segment longer than diameter of pit (Fig. 495). Male: Lingula short at tip of hypandrium (Fig. 496).

Brachyopa dorsata Zetterstedt, 1837

5a 3rd antennal segment with a large sensory pit (Fig. 710). Longest aristal hairs 2-3 times as long as width of base of arista (Fig. 710). Lower part of face strongly lengthened, relation A:B more than 0.50 (Fig. 711). Posterior part of anepisternum with black bristles. Abdomen usually with a darkish longitudinal stripe in the middle. Male: Base of hypandrium thick and with transverse grooves (Fig. 712) and lingular arm longer than ventrolateral arm (Fig. 713). Female: Abdomen distinctly longer than its width.

Brachyopa zhelochovtsevi Mutin, 1998

5b 3rd antennal segment with a smallish sensory pit (Fig. 714). Longest aristal hairs 3-4 times as long as width of base of arista (Fig. 714). Lower part of face distinctly lengthened, relation A:B less than 0.45 (Fig. 715). Posterior part of anepisternum usually only with pale bristles. Abdomen usually with a dark longitudinal stripe in the middle. Male: Base of hypandrium thick and with transverse grooves (Fig. 716) and lingular arm as long as ventrolateral arm (Fig. 717). Female: Abdomen distinctly longer than its width (Fig. 488).

Brachyopa testacea (Fallén, 1817)

5c 3rd antennal segment with a smallish sensory pit. Longest aristal hairs 2.5-3.5 times as long as width of base of arista. Lower part of face weakly lengthened, relation A:B less than 0.40 (Fig. 718). Posterior part of anepisternum usually with black bristles. Abdomen without a dark longitudinal stripe in the middle. Male: Base of hypandrium thin and without transverse grooves (Fig. 489). Female: Shape of abdomen nearly round (Fig. 490).

Brachyopa obscura Thompson & Torp, 1982

Sphaerophoria pallidula

Mutin, 1999

Amurinhoikkakirvari

Kb: Ilomantsi, Koivusuo (69952:37224), 26.6.2008, ♂, A. Haarto leg., det. & coll. (Kuva: Antti Haarto ©)

Tuntomerkit

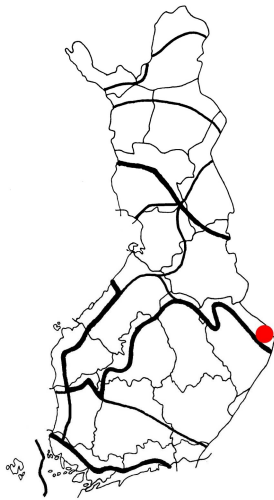
8-8,5 mm. Laji kuuluu ryhmään, jossa oikean surstylin hammaslämssän yläreunassa on vain yksi lyhyt hammas. Tähän ryhmään kuuluvat lajit *S. abbreviata* Zetterstedt, 1859, *S. bankowskiae* Goeldlin, 1989, *S. fatarum* Goeldlin, 1989 ja *S. kaa* Violovitsh, 1960. Hammaslämssä muistuttaa kuitenkin eniten lajin *S. laurae* Goeldlin, 1989 hammaslämssää, johon erona ovat leveämpi tyvi sekä lyhyempi ja kaarevampi hammas. Sisälämssä lajilla *S. pallidula* on suora, leveä ja pitkä ja siten muistuttaa vain lajin *S. taeniata* (Meigen, 1822) sisälämssää. Lajin *S. taeniata* hammaslämssässä on kuitenkin kaksi lyhyttä hammasta. Lajin naarasta ei tunneta.

Elintavat

Suomesta, Ruotsista ja Venäjältä talletettujen yksilöiden perusteella laji lentelee kesäkuun lopusta elokuun alkuun (Mutin 1999, Bartsch 2008). Suomalaiset yksilöt on kerätty erittäin vetiseltä rämeeltä. Toukka tuntematon.

Esiintyminen Suomessa

Hyvin harvinainen, 100 frp. Lajista tunnetaan Suomesta kolme koirasta, jotka kaikki on kerätty samalta paikalta. Kuvan yksilön lisäksi Suomesta on tavattu seuraavat yksilöt *Kb*: Ilomantsi, Koivusuo (69952:37224), 26.6.2008, ♂, P. Bagge leg. & coll. ja *Kb*: Ilomantsi, Koivusuo (69952:37224), 29.6.2008, ♂, I. Kakko leg. & coll. A. Haarto on määrittänyt kaikki yksilöt.

Kartta 2. Lajin *Sphaerophoria pallidula* levinneisyys Suomessa.

Yleislevinneisyys

Valeri Mutin on kuvannut lajin Venäjän kaukoidästä Khabarovskin, Amurin ja Magadanin alueilta (Mutin 1999). Hans Bartsch on ilmoittanut lajin myös Ruotsista, Luleå Lappmark (Bartsch 2008).

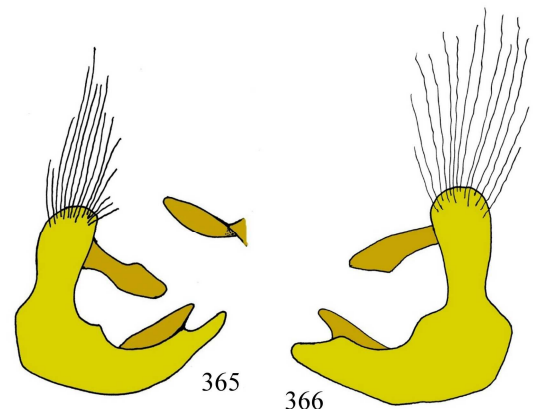
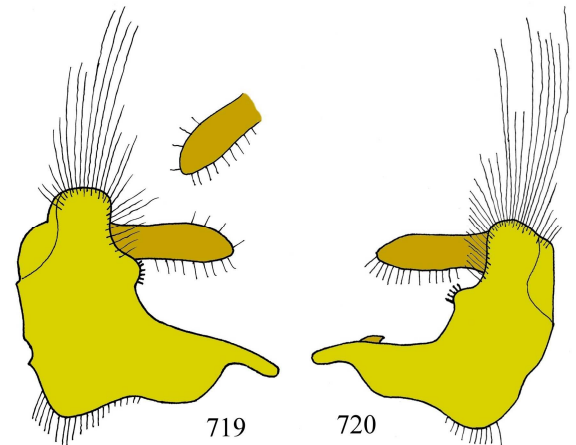
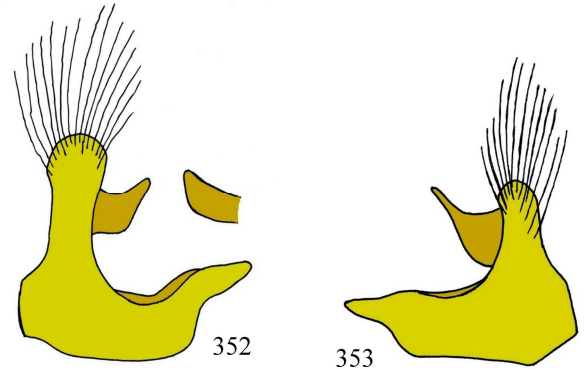
Uhanalaisuus

Puutteellisesti tunnettu DD.

Täydennetty osittainen määrittäyskaava sukuun *SPHAEROPHORIA* Lepeletier & Serville, 1828

- 9a** Oikean surstylin hammaslämssän hammas lähes hammaslämssän yläreunan pituinen. → **10**
- 9b** Oikean surstylin hammaslämssän hammas selvästi lyhyempi kuin hammaslämssän yläreuna. → **13**
- 10b** Hammaslämssän hammas suorassa ja sen takana ei suurta hammasta. → **11**
- 11b** Hammaslämssän takana yläreunassa ei selvää hammasta. → **12**
- 12a** Vasemman surstylin hammaslämssän kärjessä hammas eikä hammaslämssän takana voimakasta laajentumaa (kuva 352 ja 353).
Sphaerophoria laurae Goeldlin, 1989
- 13a** Hammaslämssässä hammas vain yläreunassa. → **13A**
- 13b** Hammaslämssässä hammas alareunassa. → **17**
- 13Aa** Hammaslämssän hammas alaspäin kaartuva. Sisälämssä on suora, leveä ja pitkä ja suuntautuu alaviistoon (kuvat 719 ja 720).
Sphaerophoria pallidula Mutin, 1999
- 13Ab** Hammaslämssän hammas suora. Sisälämssä on erimuotoinen. → **14**

- 17a** Hammaslämssän hampaat yhtä pitkiä. Hammaslämssän ja karvalämssän yhtymäkohdassa pieni ulkonema. Sisälämssä suuntautuu yleensä alaviistoon. (kuvat 365 ja 366).
Sphaerophoria taeniata (Meigen, 1822)

Extended supplementary key to genus *SPHAEROPHORIA* Lepeletier & Serville, 1828

Based on 'Finnish Hoverflies and some species in adjacent countries' (Haarto & Kerppola 2007a)

- 9a** Tooth at toothed lobe of right surstylus almost as long as length of upper edge of toothed lobe. → **10**
- 9b** Tooth at toothed lobe of right surstylus distinctly shorter than length of upper edge of toothed lobe. → **13**
- 10b** Apical part of toothed lobe with a straight tooth and without a large tooth behind it. → **11**
- 11a** Toothed lobe without a distinct tooth behind its upper edge. → **12**
- 12a** Toothed lobe of left surstylus with a tooth at apex and without a large bulge behind it (Fig. 352 and Fig. 353).
Sphaerophoria laurae Goeldlin, 1989
- 13a** Only upper edge of toothed lobe with a tooth. → **13A**
- 13b** At least lower edge of toothed lobe with a tooth. → **17**
- 13Aa** Teeth of toothed lobe curved slightly downwards. Inner lobe long, straight, broad and pointing obliquely downwards (Fig. 719 and Fig. 720).
Sphaerophoria pallidula Mutin, 1999
- 13Ab** Teeth of toothed lobe straight. Shape of inner lobe different. → **14**
- 17a** Teeth of toothed lobe equal in length. Point of contact of toothed lobe and hairy lobe with a small projection. Inner lobe pointing obliquely downwards (Fig. 365 and Fig. 366).
Sphaerophoria taeniata (Meigen, 1822)

Melanogaster parumplicata (Loew, 1940)

Lounaanvaskinen

Ab: Karjaa, Mustion ruukki (6676:3324), 28.5.2005, ♂, A. Haarto leg., det. & coll. (Kuva: Antti Haarto ©)

Tuntomerkit

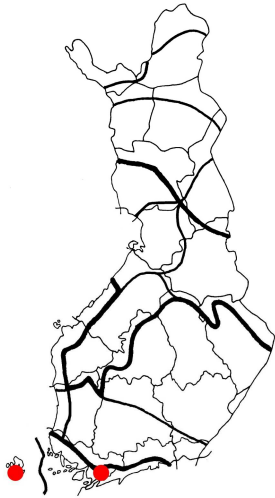
7-8,5 mm. Koiras voidaan erottaa luotettavasti lähilajista *M. aerea* (Loew, 1843) vain genitaalien avulla, mutta hyvillä ehdokkailla lajiksi on matala ja loiva keskuskyyhmy. Naaraalla on selän etuosassa melko tiheässä lyhyitä pystyjä karvoja ja suun reunan sekä naaman yhtymäkohta kaartuu tasaisesti. *M. aerea* naaraalla selän etuosassa on melko tiheässä lyhyitä taaksepäin taipuneita karvoja ja suun reunan ja naaman yhtymäkohdassa on jyrkkä mutka.

Elintavat

Lentelee toukokuun alkupuolelta elokuun puoliväliin kosteikkoalueilla, sekametsissä teiden ja metsäpolkujen varsilla, usein pienten lammikoiden ja purojen läheisyydessä. Toukka tuntematon.

Esiintyminen Suomessa

Hyvin harvinainen, 100 frp. Lajista tunnetaan Suomesta kuvan koiraan lisäksi Ahvenanmaalta yksi koiras, jonka löytötiedot ovat seuraavat: Al: Jomala, Ramsholmen, 1999-06-10.31, ramslökbackar, Myrrhis odorata, leg. H. Bartsch., s, 18 C, s, d.HBA 00:dsyr.melanaer m.

Kartta 3. Lajin *Melanogaster parumplicata* levinneisyys Suomessa.

Yleislevinneisyys

Levinneisyyskuva on vielä epäselvä, koska tämä laji on sekoitettu lajiin *aerosa*. Ilmoitettu kuitenkin Norjasta, Ruotsista, Puolasta, Pohjois-, Keski- ja Luoteis-Saksasta, Sveitsin Jura-vuoristosta, Balkanilta Montenegrosta sekä Bosnia ja Hertsegovinasta.

Uhanalaisuus

Puutteellisesti tunnettu DD.

Heringia latitarsis (Egger, 1865)

Leveänilkkasysinen

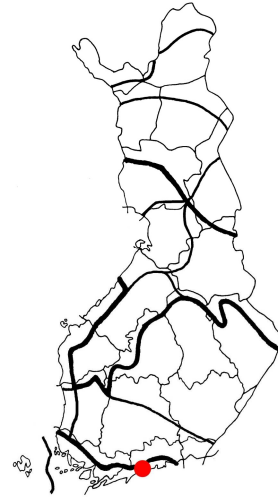
N: Helsinki, Herttoniemi (668:338), 23.9.2008, ♂, S. Kerppola leg., det. & coll. (Kuva: Sakari Kerppola ©)

Tuntomerkit

6-8 mm. Koiraan erottaa suvun muista Suomen lähialueilla tavatuista lajeista 3. sterniitin voimakkaan kölimäisen ulokkeen ja voimakkaasti paksuuntuneen etunilkan 1. jaokkeen avulla. Naaras muistuttaa lajin *H. vitripennis* (Meigen, 1822) naarasta muuten, mutta sillä ei ole tai on vain vähän mustia karvoja takaruumiin päällä.

Esiintyminen Suomessa

Hyvin harvinainen, 100 frp. Kuvan yksilö on toistaiseksi ainoa maastamme tunnettu.

Kartta 4. Lajin *Heringia latitarsis* levinneisyys Suomessa.

Elintavat

Lentoaika touko-kesäkuussa (kuvan yksilö on II-gen.). Vahvasti arboreaali eli lentelee enimmäkseen puiden oksistoissa, mutta käy myös alempana ruohovartisten kasvien kukilla ja lepäilee varsinkin iltapäivisin kasvien auringonpaisteisilla lehdillä. Ruotsissa lajin on havaittu viihtyvän tuomien läheisyydessä. Dušek & Láska (1960) ovat kuvanneet toukan. Niitä on löydetty kirvoja syömästä marjakuuselta, omenalta, haavalta ja jalavalta (Láska & Starý 1980). Suomalaisen yksilön löytöpaikalla kasvaa omenaa, haapaa ja tuomea.

Yleislevinneisyys

Latvia, Ruotsi, Tanskasta Pyreneille; Englannista itään Keski- ja Etelä-Euroopan kautta Venäjän Euroopan puoleisiin osiin ja Kaukasus-vuoristoon. Importtina tavattu Pohjois-Amerikasta.

Uhanalaisuus

Puutteellisesti tunnettu DD.

3. Kiitokset

Kiitämme Iiro Kakkoa, Pauli Baggea ja Hans Bartschia yksilöiden havaintotiedoista sekä Gunilla Ståhls-Mäkelää avusta lajin *B. zhelochovtsevi* määrittelyn varmistamisessa.

4. Kirjallisuus

- Bartsch, H. 2008: Polarslände-fluga *Sphaerophoria pallidula* Mutin, 1999 (Diptera, Syrphidae) – ny för Europa. – Natur i Norr, Umeå, 27: 97-101.
- Bonsdorff, E. J. 1861: Finlands tvåvingade insekter, (Diptera) förtecknade, och i korthet beskrifne. Bidrag till kännedom af Finlands Natur och Folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen, Helsingfors. 6:37-301+XII.
- Dušek, J. & Láška, P. 1960: Beitrag zur Kenntnis der Schwebfliegen-Larven II. – Přírodovětný Časopis Slezský, 21: 299-320.
- Frey, R., Storå, R. & Tiensuu, L. 1941: Enumeratio Insectorum Fenniae, VI. Diptera. – 63 pp., Helsingin hyönteisvaihtoyhdistys.
- Haarto, A. & Kerppola, S. 2004: Checklist of Finnish Hoverflies (Diptera, Syrphidae). – Sahlbergia 9: 147-164.
- Haarto, A. & Kerppola, S. 2007a: Suomen kukkakärpäset ja lähialueiden lajeja – Finnish Hoverflies and some species in adjacent countries. – Ympäristöministeriö, Otavan kirjapaino Oy, Keuruu, 647 s.
- Haarto, A. & Kerppola, S. 2007b: Muutoksia Suomen kukkakärpäsfaunaan (Diptera, Syrphidae) [Changes to Fauna of Finnish Hoverflies (Diptera, Syrphidae)]. – Sahlbergia 13: 34-40.
- Hackman, W. 1980: A check list of the Finnish Diptera II. Cyclorrhapha. – Notulae Entomologicae, 60: 117-162.
- Juslén, A., Kuusinen, M., Muona, J., Siitonen, J. & Toivonen, H. (toim.) 2008: Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma, Loppuraportti. – Ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 1/2008, 146 s.
- Láška, P. & Starý, P. 1980: Prey records of aphidophagous syrphid flies from Czechoslovakia (Diptera, Syrphidae). – Acta Entomologica Bohemoslovaca, 77: 228-235.
- Mutin, V. A. 1998: New data on the genus *Brachyopa* Meigen, 1822 (Diptera, Syrphidae) from Russian far east. – Far Eastern Entomologist 65: 1-9.
- Mutin, V. A. & Barkalov, A. V. in Ler, P. A., (ed.) 1999: Key to the insects of Russian Far East. Vol. VI Diptera and Siphonaptera. Pt 1. – 665pp., Vladivostok, Dal'nauka. (in Russian).